

Mágnás Elza születése és halála

Merényi-Metzger Gábor

Január 10-én zárta be kapuit a Kiscelli Múzeum Holttest az utazókosárban – A Mágnás Elza-rejtély című remek időszaki kiállítása, amely Budapest egyik legismertebb örömlányának, az 1914-ben meggyilkolt, majd a Dunába dobott Mágnás Elzának az emlékét idézte fel.

A tavaly június 11-én megnyílt tárlattal kapcsolatban fel kell hívnunk a figyelmet egy 2014-ben *Perényi Roland* szerkesztésében megjelent könyvre, amely ugyanazt a címet viselte, mint a kiállítás. Szerzői az első világháború előtti Magyarország egyik legismertebb és egyben legszörnyűbb bűnesetét és annak utóéletét dolgozták fel.

De mi volt maga a bűntett? Nos, 1914. január 9-én Kóbori Rózsi házvezetőnő és szeretője, *Nick Gusztáv* állástalan péksegéd nyereségvágytól vezérelve meggyilkolta Rózsi munkaadóját, Mágnás Elzát Fő utca 76. szám alatt lévő lakásában. Kóbori tervének megfelelően Nick egy törölközővel megfojtotta a fürdőszobából kilépő asszonyt, majd a testét egy utazókosárba gyömöszölve azt ketten a Duna vízébe vetették. Másnap, 1914. január 10-én azonban a folyó partra vetette a kosarat a Margit (a mai Angelo Rotta) rakpartnál, ahol is két kocsis megtalálta. A hatóságoknak kellett pár nap a holttest beazonosításhoz, mivel mindössze egy hálóing volt rajta. Munkájukat azonban megkönnyítette, hogy a halott feltűnően

szép külsejű, ápolt körmű, szőkére festett hajú nő volt.

Miután 1914. január 15-én fény derült a személyazonosságára, hamarosan le tartóztatták az elkövetőket, akik végül beismerték a tetteket. A házvezetőnőt és szeretőjét először kötél általi halálra, majd életfogytig tartó börtönbüntetésre ítélték. (Kóbori Rózsi 1926-ban a márianosztrai börtönben, Nick Gusztáv pedig – miután 1929-ben szabadlábra helyezték – Budapesten, az 1970-es években hunyt el.) E háborzongató, mondhatni addig példa nélküli bűneset annyira közismert lett Magyarországon, hogy a korabeli sajtó szinte csak ezzel az ügygel foglalkozott. A szörnyű gyilkosság megihlette – többek között – *Ady Endrét* és *Krúdy Gyulát* is.

A 102 esztendővel ezelőtt történt bűncselekmény „főszereplőjének”, azaz magának az áldozatnak eddig ismeretlenek voltak a pontos életrajzi adatai. Ezért vállalkoztam arra, hogy megkeressem Mágnás Elza, polgári nevén, *Turcsányi Emília* néven (vagy más forrásokban *Erzsébetnek*) hívott asszony születési (illetve Magyarországon 1895-ig, a polgári anyakönyvezetés bevezetéséig keresztelési) és halotti anyakönyvi bejegyzéseit. Kutatásaimat siker koronázta, és így, az alábbiakban megjelenhetnek az áldozat életének legfontosabb dokumentumai, a kezdetnek és a végnek, azaz születésé-

nek és halálának leghitelesebb, hivatalos forrásai.

Mágnás Elza latin nyelvű keresztelési anyakönyvi bejegyzését Szlovákiában, a Nyitra Megyei Levéltárban (Štátny archív v Nitre), a pecenicei római katolikus egyház matrikuláiban (Zbierka cirkevnych

			Az elhalt						
Folyószám	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhalálozás ideje (év, hó, nap, napszak, óra)	családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye	vallása	életkora	házastársának családi és utóneve	szüleinek családi és utóneve	Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt	A halál oka
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
277	1914. febr. 4.	1914. jan. 9. d. 11-12. 10.óra	Turcsányi Emília Mágnásné magáné Budapest II. Margit rakpart 46	római	33 éves	—	német, Turcsány Szlovén Zvara Mária	—	megfojtás fuladás

matrik. Rímsko-katolícky farský úrad Pečenice. Inv. č. 955. Fol. 124.) találtam meg. A dokumentumból megtudhatjuk, hogy „Stephanus Turcsan” római katolikus vallású molnár és a szintén római katolikus vallású „Maria Zwara” törvényes lánygyermeké, Emilia Magdalena 1880. július 17-én született a pecsenicei plébánia malmában, és 1880. július 22-én nyerte el a keresztség szentségét a helyi plébánia-templomban. Keresztszülei az alsó-győrödi Sáfár Franciscus és a felső-prandorfi Farkas Emilia voltak, a keresztség szentségét pedig Ernestus Zlatnyánszky, a helyi plébános szolgáltatta ki a gyermeknek.

A fentebb idézet forrásból kiderül tehát, hogy a Mágnás Elza vezetékneve nem Turcsányi, hanem Turcsán volt, születési helye pedig – mint ahogy az a 2014-ben megjelent dokumentumkötetben is szerepel – nem a Hont vármegyei Bát (ma a szlovákiai Bátovca), hanem a tőle három kilométernyire fekvő Pecse-

nic (1891-től Hontbesenyő, ma Pečenice) község. Továbbá hogy az apa, Turcsány István nem „a legalsóbb néposztályból jött” – mint ahogy azt eddig tudtuk –, hanem a plébánia vízimalmának a molnára, azaz a falu megbecsült mesterem-beré volt.

A másik dokumentum Mágnás Elza halotti anyakönyvi bejegyzése, amelyet Budapest Főváros Levéltárában, a II. kerület anyakönyveiben (XXXIII. 1. a. Az állami anyakönyvi másodpéldányok levéltári gyűjteménye. Budapest, II. kerület. Halotti anyakönyvek. 277/1914. fsz.) leltem meg.

Ezen – újabb adatokat ugyan nem tartalmazó – dokumentum szó szerint így szól.

Folyószám:	277.
A bejegyzés ideje:	1914. febr. 4.
Az elhalálozás ideje:	1914. jan. 9. du.1/2 10 óra

Az elhalt családi és utóneve, állása (foglalkozása), lakhelye:	Turcsán Emilia Magdolna magánzó Budapest II. Margit rakpart 46.
Az elhalt vallása:	r. kath.
Az elhalt életkora:	33 éves
Az elhalt házastársának családi és utóneve:	---
Az elhalt szüleinek családi és utóneve:	néhai Turcsán István Zvara Mária
Az elhalálozás helye, ha az elhalálozás nem az elhalt lakásán történt:	---
A halál oka:	megfojtás, fulladás
Bejelentő:	Zvara Mihály sk. V. Csáki u 19.
Anyakönyvvezető:	Godán István sk. anyakönyvvezető h.

